

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ
VENUS ÉS A SZŰZ
SZEGEDI FERENC LÉNÁRD VERSCIKLUSA ÁRPÁD-HÁZI SZENT MARGITRÓL

Mindszenti Antal, a nagyszombati jezsuita egyetem tanára 1723–1724-ben kiadott egy kétkötetes latin nyelvű értekezést Magyarország történetéről. Az első kötetben a középkort, a második kötetben a mohácsi vésztől számított újkort tárgyalja. Alaptétele: Magyarország a keresztenység védőbátyája, amelyet a vallás jegyében alapítottak, és a magyarok vítezsége védté meg századonként keresztül. A rendkívül érdekes könyv az első kísérlet a szatmári béké után a magyarországi jezsuiták részéről arra, hogy mintegy történetfilozófiai alapozzák meg véleményüket az egész addigi magyar történelemről. A második kötet utolsó fejezete az iskolaüget, illetve az ifjúság oktatását tárgyalja. Hosszan és magasztalón ír Mátyás királyról, különösen a páratlan Corvináról. Ezután így folytatja:

A tudományok hármas fajtája felöllei az egész enciklopédiát, azaz először is a legméltóbbat, a teológiát, másodikként a politikai tudományokat, amelyben bennfoglaltatik a filozófia minden neme, harmadikként pedig a humaniorákat; ezek megalkotásához más-más égtáj más-más tehetségeket szolgáltattatt; mivel a magyar föld igen termékeny és minden fajta termésben a legbővebb hozamú, ezért egyúttal olyan tehetségeket is terem, amelyeket – melengetvén a tudományok minden nemét – bőségesen gyümölcsözvé is fordít; becséből sokat levont az a korszak, amelyben a barbárok a magyarokat hirtelen homályos sötétsége burkolták, mégis abban az időben is oly sokan virágoztak, akik a balszerencsében is meggutatták, hogy mely földön születtek. Vannak ennek az országnak szelíd tehetségei, akik különösképpen gyönyörködnek az emberiesség virágában és vizsgáló elméjüket a filozófia méliségeibe bocsátják, amelyekben a lángelme tisztaágára oly mértékben alkalmasnak bizonyult, hogy akár a legfinomabb verssorokban is könnyedén ömlött, a hősi versekre is fölemelkedett, sőt még Horatius hepehupás dombjára is, noha inkább a kellemesebb műsfajokban tűnik ki. Ahol Janus Pannonius, ott van a nagyszombati Szegedi Ferenc, Szent Margit életének kellemes és finom írója, aki e művét különböző versformákból álló énekekben alkotta meg.¹

Hogy nem csupán a katolikusoknak tetszett Szegedi Ferenc alkotása, azt szépen bizonyítja az evangélikus Bél Mátyás, aki Pozsony műemlékeinek leírása közben, mikor eljut az akkor a pozsonyi klarisszákknál őrzött Szent Margit-ereklyék leírásához, a következő megjegyzést teszi:

¹ [Antonius MINDSZENTI], *Propunaculum Reipublicae Christianae religione conditum, Hungarorum fortitudine V. saeculis defensum, Nunc ethice adumbratum et honoribus [...] oblatum[...] Anno M.D.C.C.XXIV. Mense Mayo, Die, Tyrnaviae, Typis Academicis, per Fridericum Gall, 220: „Scientiarum triplex genus omnem encyclopaediam absolvit, Divinarum primum illud et dignissimum, politicarum alterum, in quo omne genus Philosophiae continetur, tertium humaniorum; ad has consequendas diversa dedit ingenia diversum coeli clima; Hungaria uti solô uberi et omnis frugis capacissimô, ita pariter ingenii ad omne scientiarum semen fovendum in fructus redundat; aetas illa existimationis detraxit multu, quâ repentinâ barbarus Hungaros caligine obduxit, in ea tamen tempestate ita floruerê complures, ut quô essent nati solô, in mala fortuna demonstrarent. Habet regio haic ingenia placida, et quae humanitatis floribus apprime delectuntur, et in profundiora Philosophiae acumen immittunt, quibus ingenij limpeditas ita deservit, ut in lenissimos modò versus facillimè diffuant, in heroicos assurgent, imò etiam in confragosum Horatij clivum, set amoenioribus praestant. Ubi Janus Pannonius, Franciscus Szegedi Tyrnaviensis, vita S. Margaritae scriptor amoenus et elegans, quam diverso carmine concinnavit.”*

Ennek a Boldog Szűznek a dicséretét tudós és terjengő módon egyébként sokan zengették. Tetszik ezek közül az a lehető legbájosabb ének, amelyet a nagyszombati Szegedy (sic!) Ferenc Lénárd fordított magyarról latinra és a «SZENT MARGIT KAGYLÓJA» címet adta neki.

Ezek után közli a versciklus első, hexameteres darabját, amelynek valóban ez a címe, azután pedig így fejezi be:

Nem állhattuk meg, hogy az olvasó gyönyörűségére ne közeljük itt ezt az oly kiváló költeményt. Most azonban térjünk vissza a kolostor történetéhez.²

Ha közelebbről meg akarjuk vizsgálni a két – egyébként oly különböző beállítottságú – XVIII. századi szerző rendkívül rajongó véleményét, akkor először Bél Mátyás szövegével kapcsolatban kell megjegyeznünk, hogy a kiváló polihisztor téved, mivel Szegedi Ferenc Lénárd nem magyarból fordította latinra a *Szent Margit kagylója* című költeményt; a félreérte abból keletkezhetett, hogy a vers eredeti megjelenési helyén, azaz Bécsben tanító olasz professzor Sigismundus Ferrarius (1589–1646) magyar domonkos rendtörténetében ilyen címen szerepel: *Carmen de Sancta Margarita, Belae Quarti Hungarorum Regis Filia, Ordinis Praedicatorum, à D. Francisco Leonardo Szegedj, Nobili Hungaro Tyrnaviensi, A. A. & Phil. Magistro, M. S. Vitae ejusdem S. V. ex Vngarico in Latinum Interprete, decantatum.*³ Tehát Ferrarius szerint Szegedi fordította latinra a magyar nyelvű Margit-legenda kódexét. Ez viszont látszólag ellentmondásban áll Ferrariusnak egy másik megállapításával, amelyet a könyv elején forrásai felsorolásakor tesz:

A magyar nyelven írott legrégebbi kéziratos életrajz szerzője, amely életrajzot ugyanazon Szent Szűz szent ereklyéivel együtt a rettentető török dühe elől a Boldogságos Szűzanya dunai szigetéről menekült apácák vittek magukkal Nagyszombatba; és a magyar tiszteletű atya, Némethi Jakab, akit már gyakran említettem, lemásolta; azután eljuttatta hozzá, latin fordításáról pedig Káldi Mihály főtiszteletű atya gondoskodott, aki soproni plébános, majd győri olvasókanonok volt, egy minden dicséretrre érdemes férfiú, aki a mi rendünk jótevője és lelke atya.⁴

Véleményem szerint Káldi Mihály szervezte meg és valószínűleg ő is finanszírozta a fordítást, a latinban használt műveltető szerkezet ezt megengedi, a valóságos fordító pedig az akkor 23 éves, a nagyszombati egyetemen már címet szerzett és éppen a bécsi egyetemen továbbtanuló Szegedi Ferenc Lénárd (1614–1675) volt.⁵

² Matthias BEL, Notitia Hungariae novae historico geographica [...], Tomus I, Viennae Austriae, [...] MDCCXXXV, 595–599: „Ceteroquin, multi, laudes B. Virginis, non scite minus, quam prolixie, decantauere. Placet in his, venustissimum carmen, Francisci Leonardi Szegedj Tyrnaviensis, quod is, ex Hungarico, latinum fecit, atque CONCHAM DIVAE MARGARITAE, inscripsit: [...] Non potiumus non, oblectando lectori hoc, tam insigne carmen, adscripsisse. Iam ad res coenobii redeam.”

³ Sigismundus FERRARIUS, De rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum, partibus quatvor, et octo libris distributi commentarii [...] Bécs, 1637, 352. = A teljes címléfrászt I. RMK III. kötet [...] Pótlások, kiegészítések, javítások, 4. füzet. OSZK, Budapest 1993. 1220. = Magyarul: Ének Szent Margitiról, IV. Béla magyar király predikátor rendi lányáról, amelyet Szegedi Ferenc Lénárd úr, nagyszombati magyar nemes, a szabad művészetei és a bőlcselet magisztere, ugyanazon Szent Szűz kéziratos életrajzának magyarból latinra fordítója szerzett.

⁴ I. m. 221: Author vitae M. S. antiquissimae hungarico idiomate, quam una cum sacris ejusdem S. Virg. reliquijis, Sanctimoniales, rabiem immanissimi Turcae fugientes, ex Insula Danubiana B. Virginis Deip. Tyrnaviam detulerunt; et a R. P. Iacobo Nemethi, Hangaro, saepe memorato descriptum; mihiique commodatum, latine vertendi curavit A. R. D. Michael Kaldi, Parochus Soproniensis, ac deinde Lector Iauriensis, vir omni laude insignis, et Ord. nostri benefactor, ac Pater spiritualis.

⁵ Életrajzát utoljára Holl Béla foglalta össze, vör. Régi Magyar Költők Tára XVII. század, 15/B, Katolikus Egyházi Énekek (1660-as, 1670-es évek), Jegyzetek. Írta: Holl Béla. Akadémiai Kiadó–Argumentum Kiadó, Budapest 1992. 43–67.

III. Ferdinánd király – akinek éppen a születésnapjára esett Margit ünnepe – lelkesen igyekezett, együtt a domonkos renddel és a magyar főpapsággal, hogy előrelendítse és célohoz juttassa Árpád-házi Boldog Margit annak idején elakadt szentté avatását. A kezdeményezők a domonkosok voltak, akik újjá akarták szervezni a magyarországi rendtartományt, és ennek az előkészítésével az olaszországi, vigevanói származású Sigismundus Ferrarius Bécsben tanító domonkos professzort bízták meg.⁶ Ferrarius rendkívül lelkiiismeretesen dolgozott, ezt mutatja az is, hogy gondoskodott a magyar nyelvű legenda fordításának elkészítéséről és adatainak beépítéséről az általa, az összes felkutatható forrás lapján készített életrajzba. Közöl például egy ismeretlen szerzőtől származó magyarországi Szent Domonkos-himnuszt, amelyet Németújvárott talált Batthyányi ÁdámNAL, és megjegyzi, hogy ez egy kálvinista gyűjteményben, eredetileg Beythe István tulajdonában volt, de egy protestáns olvasó is ráírta, hogy nagyon szép.⁷ E tanulmányban nem lehet feladatom, hogy a Ferrari-féle gyűjtemény jelentőségét részletesen méltassam, mindenkiéppen nagyarányú és alapos feldolgozást érdemel; különös tekintettel arra, amit doktori téma vezetője, Horváth János megjegyzéseként idéz Rössler Mária Irén: „Ennek különös érdekességek az, hogy az első latin nyelvű irodalomtörténeti próbálkozások sorában foglal helyet.”⁸

Mint fentebb láttuk, Bél Mátyásnak a versciklus legterjedelmesebb darabja tetszett csak, a Szent Margit kagylójáról írott hexameteres epyllion. Véleményem szerint ez a XVI–XVIII. századi neolatin műfajelmélet és költői gyakorlat értelmében vett *parodia*, azaz az imitációnak az a szélsőséges válfaja, amely mintegy kifordítja az utánzott antik eredetit. Szabályairól és magyarországi történetéről Tarnai Andor értekezett.⁹ Az első sor első két szava (*Forte Venus*) elégé félreérthetetlenül utal az ókori minta, Claudianus nászénekére, amelynek címe: *Epithalamium dictum Palladio V. C. Tribuno et notario et Celerinae*. Az így kezdődik, a nyolcsoros *praefatio* után:

*Forte Venus blando quae situm frigore somnum...*¹⁰

Szegedi paródiájának a lényege: a szárazföldi készülődést az istennővel itt elhagyatva, kagylóbá szállítja, tengerre küldi. Ez nem elég. Ahelyett, hogy egy nászra készülő fiatal párt gyújtana szerelmi lángokra, egy szüzet akar – mintegy kerítőnöként – valamely isten ágyába juttatni, de látványos vereséget szenved, mert a szűz irgalmatlan letrombolja és elűzi. Mindenesetre a klasszikus tengeri utazás a kagylóban részben Aphrodité születésének legősibb mítoszára, Hésziodosz *Theogoniájára* (173–206) utal, továbbá a VI. homéroszi himnuszra (513); a többi reminiscencia ovidiusi és claudianusi.¹¹ Komolyan vehetnék akár Mindszenti Antal értékelését is, aki egyenesen a Janus Pannoniushoz hasonlította Szegedit! Ugyanis Janusnak is van egy költeménye, amelyet esküvőre írt, mégpedig Francesco Barbaróhoz intézve, az ő leánya, Paula és Jacopo Balbo lakodalma, és ahol a szerelem istennője, Venus az Adria tükrén hajózva megy a tengeri nimfákkal együtt Velence felé;¹²

⁶ Vö. *Tusor Péter*: A magyar egyház és a Sacra Rituum Congregatio a katolikus reform korában (A Kongregáció alapításától 1689-ig, Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, Regnum, Essays in Church History in Hungary, 1999/1–2, 33–64, kül. 41. skk.; uő: Riforma, liturgia, canonizzazione nell'età della confessionalizzazione, La Congregazione dei Riti e il Cattolicesimo in Ungheria (1588–1689). In: Dall'Archivio Segreto Vaticano, Miscellanea di testi, saggi e inventari, II, (Collectanea Archivi Vaticani, 62). Città del Vaticano, Archivio Segreto Vaticano 2007. 463–485 és klny. (estratto).

⁷ Rössler Mária Irén: Magyar domonkosrendi példák és legendák. Néhány középkori magyar vonatkozású domonkosrendi költői történet Ferrari Zsigmond „De rebus Ungaricae Provinciae Sac. Ordinis Praedicatorum” című művéből. Bőlcsezetdoktori értekezés, Globus, Košice-Kassa 1927. 45.

⁸ I. m. 57.

⁹ Tarnai Andor: A parodia a XVI–XVIII. századi Magyarországon. Irodalomtörténeti Közlemények 94 (1990) 444–469. Francia nyelvű rezümével: La parodie en Hongrie du XVIe au XVIIIe siècles.

¹⁰ Claudian. Volume II, With an English translation by Maurice Platnauer (The Loeb Classical Library). Cambridge–Massachusetts–London, England 1998. 204.

¹¹ Vö. Lexicon iconographicum mythologiae classicae (LIMC) II/1, Aphrodisias – Athena. Zürich und München 1989. 113–117. Uo.: II/2. 119 (No. 1186–1188).

¹² Janus Pannonius összes munkái. Közrebocsátja V. Kovács Sándor. Az 1972. évi válogatott kiadás átdolgozott és teljessé bővített változata. Budapest 1987. 420–427.

sajnos azonban – eddigi tudomásunk szerint – ezt a költeményt először csak Koller József jelentette meg 1796-ban, tehát Szegedi legfeljebb kéziratból ismerhette volna.¹³

A többi vershez, amelyeket elégikus, továbbá jambikus sorokban, illetve lírai strófákban írt, Szegedi rendkívül ötletes módon használja fel az által ismert legendákat, tehát főleg a rövidebb Garinus-félét és a magyar kódexet. Ilyen epizódokra épül a csodás gyógyításokra vonatkozó összefoglaló vers, a feszület látványára sírva fakadó kislányról írott elegia, a fövő rákokkal teli lábas csodája, a Duna hirtelen kiáradása, a rejttett gondolatok kiolvásásának képessége, vagy a Margit halálakor látott csodás álom az égbeemelkedő új csillagról.¹⁴

A legendák egyik legkülönösebb mozzanatát is sikerült Szegedinek meglepő módon költészettel emelni: vagyis hogy a szent testén hemzsegő férgek hogyan változtak gyönggyé. Szegedi epigrammák ciklusában nemcsak a férgek, hanem Szent Margit összes testi-lelki tulajdonsága, vagy viselétek minden egyes darabja, betegeket gyógyító tevékenysége, az apja, a király atyja-ura által ráerőszakolni akart, de általa visszautasított házassági ajánlatok elleni küzdelme egy akrosztichonosan a szent nevét kiadó verssorozatban külön-külön megfelelnek egy-egy drágakő vagy féldrágakő misztikus tulajdonságainak, együttesen pedig egy olyan drága igazgyöngysornak, amely – ügyesen kiválasztott bibliai idézetekkel is alátámasztva – magának a mennyországnak a megfelelője. Így jön létre az egész kompozíció egysége, amelyben a kagylón utazó Venus, azaz a bűn és a kárhozat fölött győzedelmeskedik a nem csupán a kagylón utazó, de a kagylóból is született igazgyöngy, vagyis *Margaritum*, azaz *Margarita*, azaz szent Margit.

A következőkben betűhíven, a korban funkcionálisan alkalmazott mellékjeleket is megőrizve közlöm az egész latin kompozíciót. Csupán a szóvégi *-que* toldalék rövidítését oldottam fel, valamint a hosszú szárú *s*-t pótoltam a szokásos *s* betűvel. Tőlem származik a verssorok előtt feltüntetett sorszámkód, a sor végén lévő számok mindenkor azt a lapszámot jelzik, amelyen a szöveg folytatódik, tehát az eggyel alatta lévő sorszámon szereplő verssor található a feltüntetett számú lap legtetején.

A szövegközlés alapja Ferrarius könyvének – címleírását a 3. lábjegyzetben adtam meg – 33. fejezete, amely a 352–375. lapon található. Sajnos a Szegedi ciklusa után található, Ferrari által meg nem nevezett költő, a *Margaritophoron* (375–379. lap) személyét eddig nem tudtam azonosítani.

A goromba polemikus és egyúttal kiváló egyházzenész Sámbár Mátyás rendezte meg az akkor már egri püspök Szegedi Ferenc Lénárd cassai temetését. A hajdani neolatin költő találékonyságához méltó módon vitte hűséges munkatársa színpadra a gyászünnepségen az elhunyt főpap örökkemlékezetre méltó erényeit, amelyeket természetesen latinul szónokló és szavaló válogatott diákok teszteltek meg. A cassai főiskola nagytermében hosszú sor embléma ragyogott, amelyek a szövegüköt és képeiket megtérvező tanárok meg diákok becsületére váltak, és amelyek láttán – ahogyan Szegedi egy késsei életrajzírója mondja – a gyászoló a résztvevők lelkét és szemét egyszerre csak káprázat varázsolta el.¹⁵

Bizonyos fokig ezt az ámulatot érezhetjük mi, mai olvasók is, ha egy domonkos szigorúságú rendtörténetben hirtelen csak a teljes pompájú, az erotikai színeit sem nélkülvő barokk költőiséget

¹³ I. m. 714.

¹⁴ Vö. Szent Margit élete 1510. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata bevezetéssel és jegyzetekkel, az átiratot és a jegyzeteket készítette Dömötör Adrienne és Pólya Katalin Farkas Vilmos irányításával. A bevezetést írta P. Balázs János (Régi Magyar Kódexek 10). Budapest 1990; Klaniczay Tibor–Klaniczay Gábor: Szent Margit legendái és stigmái (Irodalomtörténeti Füzetek 137). Budapest 1994; Árpád-házi Szent Margit legrégebbi legendája és szentté avatási pere. Boldog Margit élettörténete, Vizsgálat Margit szüznek életéről, magatartásáról és csodatetteiről. Ford. Bellus Ibolya, Szabó Zsuzsanna. Budapest 1999; Legendák és csodák (13–16. század), Szentek a magyar középkorból, II. Összeállította és szerkesztette: Madas Edit és Klaniczay Gábor, az Utószót írta Klaniczay Gábor. Budapest 2001; Deák Viktória Hedvig OP: Árpád-házi Szent Margit és a domonkos hagiográfia, Garinus legendája nyomában. Budapest 2005.

¹⁵ Alexius HORÁNYI, Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum [...], Pars III. cum indice totius operis, Posonii, 1777, 325–333.

látjuk felcsillanni. Különösen egy olyan szerzőnél, akit eddig jóformán csak breviáriumkiadó, illetve katolikus énekeskönyv-mécénásként ismert a szakirodalom...

[p. 352]

Carmen de Sancta Margarita, Belae Quarti Hungarorum Regis Filia, Ordinis Praedicatorum, à D. Francisco Leonardo Szegedi, Nobili Hungaro Tyrnaviensi, A. A. & Phil. Magistro, M. S. Vitae ejusdem S. V. ex Vngarico in Latinum Jnterprete, decantatum.

Concha Divae Margaritae.

Forte Venus stipata rosis, tymbraque curule
Prebit ebur, pulchroque sedens temone Cupido,
Jucundamque vehens per colli nubila matrem,
Fessus, Amyclaeos ad fraena citauit Olores.
Illa fatigatos per nubila corporis artus, 5
Et duras quassata striae, lirasque viarum,
Et pertaespa polos, natales marmoris undas
Visere, caeruleasque Deas parat, et freta puppi
Findere, seu molli volitare per aquora sulco,
Siue Cypron charam, gravidamque Amathunta metallis, 10
Dilectamque Paphon, cultu celebremque Cytheram,
Regnaque Neptuni laeuâ peragrare carinâ,
Denique Sidoniâ menu est considerre conchâ.
Prouehitur, fusos euentilat aura capillos,
Et Zephyri ludunt, Euri, Boreaeque furores 15
Et saevas mittunt iras, dominaeque secundant.
Circum praeludens tenerum volat agmen Amorum,
Dorida nunc jaculis feriens, leibusque sagittis,
Irritare studens vastis Nereidas vndis,
Nunc ipsum cogens varios assumere vultus 20
Prothea, quo formis juuenilia tela fatiget.

[p. 353]

Iamque procellosum (sed quis mare credit amare?)
Vorticibus blandos puerorum senserat ignes,
Et placidè stratum dominae compescuit Evros.
Exhilarata Venus puerorum lusibus, ibat, 25
Jamque venustatem Charitum mirata, tuetur
Tam blandas sortita Deas, quantumque decor
Anteit has, tantum se contemplata, suberbae
Indulget formae, candoreque pectora mulcet.
Visitit interea placido per caerulea ferri 30
Aequora Virgo Noto, vibrare niventia ponto
Brachia, Sidoniâ pariter considere conchâ,
Margaris, adgenitae referens cognomina gemmae:
Iam medio Veneri se se tulit obvia ponto,
Dulcibus et Zephyris, et praeludentibus auris, 35
Accelerat, conchamù Deae vicina coeret.
Cujus in auratis postquam Dea vultibus haesit,
Eximium speculata decus, multumque decor
Oris honestatem, pulchros et corporis artus;
Cujus lacteolis haerentia nix candida malis, 40
Sanguine, vel Tyrio madefacta recenter ab ostro,
Deleret natum lilijsque rosisque colorem:
Florida labra, poli radiantes ignibus orbes
Et Berenice collecta modestia frontis,
Et sivestellato cervix formosa monili, 45
Delicij satis vna ferrox, croceique capilli
Idaliam tenuere Deam, cui talia fatur:
Quae Dea coeruleo consurgis marmore? summo
Nondum visa Jovi, sublimique invida Coelo,
Et cui Nymphaeum species non sufficit, ipsum 50

Cogis in Idaeo formae renovare tribunal
Vertice, cui summi conjux Iovis, atque Minerva
Cedere sponte parant: quantum Soror aurea Phoebi
Najadum niveos vultus, et Oreadas omnes,
Quantum egomet pulchras [sic!] formâ Nereidas exto, 55
Delicij ô Virgo ferrox, me cedere cogis,
Et tibi, quae nulli didicit parere Dearum,
Frons paret Veneris, nasci tuque vnica tecum
Digna mari, nostrâque potes considere conchâ.
O mihi piae reliquias dilecta virago Deabus, 60
Laurentesque inter multum formosa puellas!
Quis morum, fideique modus? quae causa viarum?
Quis Deus est felix his vultibus inclyta Virgo?
Quisve thor? an viduos ducis sine conjugi Soles?
O pensa niveae fugientia damna juveniae! 65
Exerce formam, quam non tibi, Regibus illam,
Atque Iovi natura dedit; non lilia malis
Hanc ve rosam dedit, vt solo marcescat in horto,
Sed Genio, ac celso Regum libetur honori.
Macte voluptatem naturae sumito, celsis 70
Regibus indulge thalamos. Sed plura volentis
Praescindit vocem, dictis simul increpat illam
Virgo, verecundo suffusa rubore, quid, inquit,
His animum mulcere paras Venus improba dictis?
Lascivis Regum thalamis, Genioque salaci 75
Indulgere jubes, & Virginitatis amatae
Candorem temerare, brevi & violare volupta?
Non Dea, Cerbereo magis ast idea malorum
Orta mari, lupa dira, scelus, stuprumque Deorum,

[p. 355]

Foeda libidinibus, terraque exosa, poloque, 80
Mentibus astrigere, apage, ique furentibus vndis
Marmoris, adverso ventorum agmine facto.
Atque procellosus lascivam vortice concham,
Vesanasque faces iratum devoret aequor.
Non ego sum ponto, conchâ Sidonide saxum, 85
Margari, at casto Regum prognata cubili
Pannomidum, cui Bela parens hoc nomine quartus
Vngariam latè Sceptri moderamine rexit.
Non mihi sacra parent Venus, atque ThalaBio, nulla
Connubij sociata placent commercia: mitto 90
Corde jocos, et mitto faces, rixasque jugales,
Lascivasque thori lites sine lege pudoris,
Denique mille cruces, quas foeda libido crearet.
Virginio coelostis Hymen, castusque Thalassus
Cordi fixus erat, pulcherque Cupido Tonantis 95
Virginio jam corde cubat. Coeli vna cupido
Me tenet; haec jaculis praecordia fixit, et igne
Aethereo placidum Christi inspiravit amorem.
Non ego vel crines hos pectine como procaci,
Non frontem, non hasce genas, auresque lapillis 100
Eoâque onero gemmâ, Divisque Dynastis,
Principibusque procis, aut furtis Nympha Deorum:
Sed magis exonero, quod majestate coruscat,
Exornoque animum candore pudoris, ut omne
Virginiae fidei tuear sine crimine foedus
Virginio Sponso, cuius castissima taeda 105
Hoc tenerum pectus castis ardoribus vrit.
Imò sub hac forma si forte pericula ferret

[p. 356]

Aurea virginitas, nec tuta micare procorum

[p. 354]

Impetu jam posset, Cytherëia quicquid amare
Occipiat, scindam, spargamuè cruro pudico.
Seu oculos: fodiendo oculos, ero Lucia (totum
Quae sine luce satis conspexit Lucia mundum)
Sive mamillarum decus, hinc ero Virgo Sicana:
Seu nares, seu dentis ebur, seu brachia, tuto
Seu labra, sive pedes, pro virginitatis amore
Aut nova Apollonia, aut Euphemia corpore laeso
Dulci virgineme Sponso servabo pudorem.
Per mare, perque Notos, et mille pericula, mille
Vulnera, mille neces, vitas discrimina mille
Dulci virgineme Sponso servabo pudorem,
Inter vi hasce rosas, et candida lilia cordis,
Pulchrior hisce rosis, lilijsque quiescat Iesus.
Increpat his Venerem dictis. sic fata rudentes
Laxavit, fugiensque faces, et inane Dionae
Carmen, et inceptâ decurrunt marmora conchâ.
Provehitur, sed non potuit vitare suaves
Sirenum scopulos; Matris, Regisque Boemi,
Atque Patris, qui dulce melos cecinere jugali
Lucentes taeda, demulcentesque cubile,
Et claros Regis thalamos suasère Boemi.
Praeterit hanc etiam generosa virago Charibdim,
Atque iterum per mille cruces, per mille mucrones,
Virgineos mavult in frusta secarier artus,
Quam mutare fidem, dulcemque relinquere Sponsum. 135
Vrget iter felix, evitat et aequoris vndas
Scyllaeosque canes, truculentaque saxa Malaeae

[p. 357]

Lethiferasque faces Veneris, scopulosque minaces
Delicijs linquit Sirenum dulce venenum.
Post vigiles curas, exanthlosque labores, 140
Et fusas caelo lachrymas, et flagra, precesque
Et perpeña malas hyemes, persessa rigorem,
Frigeraque ac aestus, virtutumque invia qaevis,
Arida mox castos febris depascitur artus.
Fatum postremas immittere juabit habenas 145
Virginea conchae, dum jam satis aequoris vndis,
Et jactata malis, metiri coerulea concha
Marmora desierat. Tandem Cynosura beatis
Illuxit radijs, caeliisque appellere ripis,
Figereque aeternum ad coelestia littora clavum 150
Suasit, ut aeternâ felix stacione quiescat.
Per Boreas, gelidosque notos, saevasque procellas
Per mala mille, cruces, jejunita, flagra, labores
Sponte vel invitò, placidâ sed mente subactos,
Virginea conchâ lascivum enavigat orbem, 155
Tangit et optatae portumque ortumque salutis.
Navigisque istam discedens praebuit artem:
Non est ad coelum molli spirante Favoni
Flamine puppis iter, rapido sed flumine saevum:
Euris, non auris spirantibus, itur ad astra. 160

S. Margarita Taumaturga.

Sive diurnis sine spe contabuit aeger
Febris, interno dirigitque gelu,
Seu lymphis tumidus, seu flammis aridus omnes
Depastus dñi sanguinis igne fibras.p. 358.
Sive lacessebat lento cephalalgia letho, 5
Sive venanatus torruvit ossa calor:
Margaris aegrorum medicina parata, vel vno
Sustulit emplastro cuncta venena precum.
Et cum Pœonias lassarunt vlcera vires,
Atque Machaeoniam destitueu manum;
Virgo rogata preces summo cum fundit Olympo,

110

115

120

125

130

135

140

145

150

155

160

Penè prius recipit, quam roget aeger opem.
At cum deseruit terras, et adivit Olympon,
In tumolo medicam Virgo reliquit opem.
Virginis ad tumulum, mutisque repagula vocis, 15
Laxantur, coeci lumina grata ferunt.
Repunt aut claudi, aut curuâ pleuritide fracti,
Aut pacti nervos, et tamen inde volant.
Daemones obsessos linquunt, deliria cessant,
Pestifer atque calor, lethifer atque dolor. 20
Vlcera quoques graui damnant Chironia lecto,
Quin letho; aegrorum liberat alma parens.
Curre, vola huc patiens, et linque Machaonas omnes,
Hoc tumulo gratis mors tibi vendit opem.

**Paruula, videns Crucifixum fleuit
amarè.**

Parva decussato Virguncula stipite vidit
Affixum, et crebro vulnera corpus hians,
Et latus, extractosque pedes, et brachia tensa,
Perterebrata, graue hem! vepribus atque caput.
Sistit, et eliso miratur membra dolore,
Iam lachrymas oculis vis cohibere potest:

[p. 359]

Vertitur ad sociam, dilectae Sororcula dixit;
Qualis ab erectâ pendet imago trabe?
Rescijt esse Deum, per acerbaque vulnera duram
In cruce pro nobis oppetisse necem. 10
Mox in lachrymulas virguncula solvit ocellos,
Penè infans, poenae non tamen illachrymans.

**Ollam ferventem illaesam flammis
surripit.**

Cancros coxerat vt Soror Sabina,
Exarsit focus igne saeviente,
Flagrabantque cavo lebete cancri,
Ardebatque focus magis, magisque:
Non accedere, nec Soror flagrantem 5
Audebat rapere è foco lebetem.
En rerum studiosa Margarita
Accedit, rapidumque mox ahenum
Flammis eripit, vstulata nulla
Vi flammae crepitantis; at probata. 10
Non aurum modo; sed sereniores
Jam probat pia flamma Margaritas.

**Ejus jussu fluvius exundat, et rursus
aret.**

Quondam invisurus, solaturusque Sorores,
Sacratos petiit Caenobiarcha lares.
Occursant illi reliquaevè, et Margaris illum
Virgo statim querulo consulit ore patrem.

[p. 360]

O pater, inquit, quis saepè exundantibus Istri
Voluumur, et Sacrae Reliquiae, atque domus.
Ille verecundae narrata pericla puellæ
Risit, et à vero dixit abesse procul.
Virgo pudica fidem factura, fluenta Danubi 5
Mox prece adesse jubet, jussa fluenta ruunt.
Ister aquas glomerat sinuos vortice, latè 10

Implet aquis terras, Coenobijke situm.
Et fugit, et querit collesquè, struesquè, gradusquè,
Vitet ut iratas Coenobiarchus aquas.
Ut fecere fidem, rediere fluenta: Puellae, 15
Ceu Moysi, paret lymphpha, paratque fidem.

Agnovit secreta cordium.

Cognoscit cordis penetralia Margaris imi,
Cunctaque secretâ mente prehensa videt.
Si quid praecepit voluiscent corde Sorores,
Hasce monet dictis, has prece Virgo movet.
Si cordis jam sensa vides, ego verba relinquam, 5
Et tecum solâ, Margari, mente loquar.

Forma Stellae coelum ascendit.

Margaris vt fato cefbit, succelbit et astris,
Pannone visa fuit surgere Stella solo.
Scilicet Hunniadum terras Astraea reliquit,
Virgo Zodiaco digna micare poli.
Quam placidum veris spirabit ab aethere lumen, 5
Cum vagus in rosea Virgine Phoebus erit.
Sed quid eo rabidosque Canes, interquè Leones
Te Sacra Virgo locem? Lucifer esto Dei.

[p. 361]

Sancta Margarita à Deipara coronata.

Virgo pudoris Margari lillum,
Prognata Regum sanguine Pannorum,
Divûmque claro Margaritum
Beliadum genitum cubili.

Quid alta Regum nomina negligis? 5
Vllis nec unquam nota Quiribitus
Queris sub obscuru latere,
Despiciens asarota, claustro?

Conchiliatae serica purpurae,
Et fulgorantis chromata syrmatis, 10
Et Ceston, aurata atquè bullis
Cingula, foemineumquè mundum

Regina solvit: sentibus horridam
Setisque duram corpore castulam
Assumit, ut vellus Calabrum
Corrigijs violenter arctat. 15

Sandaliorum clavibus asperis
Plantas striatas, promptior induit,
Solumquè pulsat excitato
In superos animosa passu, 20

Tenella Virgo! Quò pede saucio
Corpus fatigas? praeque tragematis,
Regumque mensis, ferculorum
Quisquiliias analecta Divûm

Censes: et artus virgineos gravi 25

[p. 362]

Jejuniorum, tergaque verberum,
Flagro lacebis, spiculisque,
Senticeis laceras, et hastis,
Regina! sistas vulnera, mollior 30
O parce vitae. Molior arduo
De colle Virginem vocare:
Abripior, graviorquè telo
Percellit aures sermo puellulae.
O PARCAT, inquit, vulnera corpori, 35
Qui pollicetur clarum Ibero
Luciferum remeare ponto.
Non audit vllam Virgo Acheloidum
Chelyn Sororum, calcar amabile
Sunt gloriae flagra aeviternae,
Calcar habet generosa virtus. 40

Sed ecce; pulchrum nil, vel amabile,
Linquunt inausum tela Cupidinum.
En Regias vibrant sarissas
Virginis in niveum pudorem.
Reges ab igni Margaris aestuant, 45
Vultus decori lactea lilia,
Venusti et oris tincta cocco
Labra, Ducum thalamum suádent.

Frustra fatigas tela Cnydi puer,
Quo figis andax spicula. Déliae 50
Templum est Diana; quamvè spectas,
Nympha, thoras agapeta temnit,

Sed dum nec audit Regia filia,
Nec ulla celsi nomina stemmatis,
[p. 363]

Honor fugacem querit, ornat
Spina rosas, diadema virtus. 55

Regina Divûm Virgo puerpa,
Stipata Divis sydereum latus,
Per pulchra coeli (nube scissâ)
Fert niveos anabathra passus. 60

Gemmis coruscam Virgineâ manu
Tendens coronam, sydere pulchrior
Divam coronat Margaritam,
Dicit ad astra manu prehensam.

O Diva! Non de rore Sidonidis 65
Prognata conchae Margari, gemmeae
Asserta Virginum coronae,
Fulge tuis age Margaritae.

Epigramma.

**Margaris in laudes peramoenè lude Camoena,
Omnem de Cyntho Phoebe move lapidem.**

G E M M E A A C R O S T I C H I S.

S	apphyrus,	M	agnes
V	mianthus,	D	damas
N	ichomar,	R	adianus
C	hrisoprasus,	E	emites
T	riptalmus,	L	lectorius
V	nthracites	U	ubinus
		A	aspis
		O	opasius
		P	urophylax

[p. 364]

SAPPHYRVS CARBVNCVLI
*parens.***Sanctae Margaritae vermes in gemmas versi.**

Sapphyri genitus partu Carbunculus ardet,
Magnus, & ignitus; non ita carbo micat.
Non Sapphyrus erat, sed de Beleide conchâ
Margaris, et gemmas hanc generasse ferunt.
Scilicet infestos (regali Cyclade temptâ)
Vermiculos domito corpore passa fuit:
Gemmiparo at vermes fiunt de corpore gemmae.
Digna quod an gemmis Margari Virgo gemis?
Vermes in gemmas versos, natura creata
Obstupuit. Gemmas sola Virago parit.

5

10

AMIANTHVS.
S. Margarita nuptui contraria.

Cedere nec flammis, maculis nec discolor ullis,
Ferre venenati nil lapis iste potest.
Nec spargi maculis, nec Margaris ignibus vri,
Nullaque Sirenum colchica ferre potest.
In medijs illaesae focus manet innuba Virgo,
In medio fulget gemmea Virgo luto.
Dividat in scrupos silices violentia flammæ,
Non faciet scrupulos hic ferus ardor amor.

5

[p. 365]

NICHOMAR.**Victoria, & amicitia.**

Fixit in hoc tacitè currum victoria Saxo,
Atque latens pharetrae vincula fixit amor.
Nichomari vires complexa est Margari, docta
Seu vincere polum, vincere sive Stygem.

CHRYSOPRASVS.**Vestibus exuta resplenduit.**

Fulgura Chrysoprasij celat lux, prodit opaca
Nox, tantum in tenebris fulgurat iste lapis.
Margaris obscuram detectâ veste serenat
Luce domum: innubi Sol velut axe diem.
Indutâque iterum tanquam caligine veste 5
Obscurat, Solem qualiter vmbra tegit.
Lumina te celant, tenebrae Sacra Margari produnt
Celabas vitae lumina, nocte patent.
Prodidit in Coelo Venerem lux: Margarin at nox
Aut gemma, aut Virgo, Margaris ergo fuit. 10

TRIPTALMOS.**Oculata prudentia.**

Collucet ternis hominum Triptalmus ocellis,
Tuque vides oculis Margari Virgo tribus.
Praesens, praeteritum, Visuque trifonte futurum.
Janus eras, quod si non Mariana fortes.

[p. 366]

ANTHRACITES.**Lachrymae.**

Hic lapis ardet aquis, rapido restinguitur igni,
Virgo faces Cypris nescia, flagrat aquis.
Imber ocellorum Coelorum suscit ignes,
Sopit at aethereas terrea flamma faces.
Margaris in lachrymis rorantibus ardet ocellis, 5
Dum cor Coelum orat, orat ocellus aquas.
Non lachrymae Heliadum, sed Margaris vnio stillat,
Vnio, nam sequitur gemmea nexa cohors.

MAGNES.**Ferreus Cingulus.**

Magnes mirifico ferri devinctus amore,
Arctat in amplexus ferrea cuncta suos.
Magnas Virgo latus perstringit vimine ferri.
Vincta fuit ferro, sed fera victa caro.

ADAMAS.**Regios procos contemnit.**

Innuba non adamas quamvis adamere Virago:
At, quia dura procis es, potes esse Adamas.

RADIANVS.
Precum suffragia.

Fert votis Radianus opem. Pia Margari, nostras.
Fac Coelo faciles, coelitibusù preces.
Saxa movent animos. Seu sis Lapis, annue Virgo.
Saxa peto: sed non verbero jam Lapidem.

[p. 367]

GEMITES.
Pietas.

Gemites geminas ostentat imagine dextras,
Quas Natura suā Daedala sculpsit acu.
Gemites Pietas, geminaquè ad sydera palmae,
Vota, lapis plus hic se Pietatis habet. 5
Margaris ignito votorum plena calore,
Tendebat geminas in pia vota manus.
Et (Niobe ne fors certaret fabula vero)
Duriùs in lachrymis Margaris vda suis.

ALECTORIVS.
Pugna cum Daemone.

Vicit Alectorio Virgo Phlegetona lapillo:
Alecto lapidem sensit Alectorium.

RVBINVS.
Pudicitia.

Non rubet in collo, sed Virginis ore Rubinus.
Auribus, haud digitis pendula gemma rubet.

JASPIST.
Aegrorum medicina.

Insculpsit medicum parvo hui natura lapillo,
Qui medicam herbarum fasce ligabat opem.
Virgo Machaonios (ceu Jaspide) corpore succos
Continet, ac morbis aequa propinat opem.
Defecit morbis natura noverca: medendi 5
Sufficit cunctis Margaris arte plagis.

[p. 368]

TOPAZIVS
Flamma in vertice S. Margarite ludens.

Dicitur à longum quaerendo Topazius; hoc est
Rara quod in terris vnio, cara polis.
Occuluit latebris Claustri se Regia Virgo,
Coeli ignem castro condidit atque simu.
Emicat at ludens, in vertice proditor ignis: 5
Perdita quaevè fuit, prodicta luce sua est.

Auropylax.

Dicitur Auropylax custos fidissimus auri:
Virtutum; Auriphylax. O pretiose lapis.
Abjecit roseo gemmata monilia collo,
Margaris, hanc gemmam liquit in auriculis.

Tota gemmea es Margarita.

Tota gemmea Margarita, tota es,
Venustissima Margarita tota es.
Et pulcherima Margarita tota es.
Rubenti rubicundior Rubino,
Albicantior albicante Myndan, 5
Et florentior Indico Smaragdo.
Tuo purpurat Amethystus ore,
Jaspis lacteolo sereniore
E frontis cilio nitet nitor.
Lychnis fulgurat in pijs ocellis, 10
Et Carbunculus ardet in labellis,

[p. 369]

Gena est pulchrior omnibus lapillis.
Tota es gemmea Margarita tota.
Sed hem! Sidonis manu Beryllos,
Elenchos rapit auribus lapillos, 15
Omnes abicit hos, & hos, & illos,
Non conchilia, non amoenoires,
Coctos murice vestium nidores,
Nullos ambigit Oebalis colores.
Suggestumque comae serenioris, 20
Purpuramque genae venustioris,
Solus inficit aut rubor pudoris,
Solus inficit aut pudor ruboris.
Non es gemmea Margarita, non es.
Corpus gemmiparum tuum Virago, 25
Vita gemmea gemmeumque nomen.
Rursus gemmea Margarita tota es.
Non es gemmea Margarita; gemma es.

**Simile est regnum coelorum Margaritae
pretiosae.**

Quisquis divitias, opumquè gazas,
Et longè vagus intueris agros,
Et latè numeras greges opimos,
Cui boum juga mille aratra vertunt, 5
Balant lanigeri greges, sub aureis
Spumant alipedes equi capistris:
Cui opes Ceres, et Pater Lyaeus,
Fundit nectareos meri liquores.
Pleno copia difflitque cornu:

[p. 370]

Non sunt haec benè tuta, crede non sunt, 10
Nullis tuta manent reclusa gazis:
Res fortuna dat has, & has, & illas.
Et fortuna tuerit has, & illas.
Sed fallax Dea cum dedit; resumit.
Vt tuto tamen has opes beatus 15
Condas scrinio, periculique,
Et discriminis, atque sortis expers.
Vendas omnia, & vniens acervos,
Emas ó bene cautus Vnionem.
Quam tutá potes obserare cista. 20
Par coelo pretiosa Margarita est.
Coelumque aequivalere Margaritae,
Caeloque aequivalere Margarita
Felici pretio potest. At emptor
Si vis marmora prævalere caelo, 25
Aut mutare polis tuum lapillum,
Conjungas Adamanta Margaritae:
Pluris veniet inde Margarita,

Tum gemmae benè comparabis astris.
Et gemmā bene comparabis astra.
Sic coelumquē lapillulosquē felix
Non abs foenore, dive foenerator;
Vsurāquē tenebris aeviterna.

30

[p. 373]

[p. 371]

**Dubito coelumne Margarite, an Margarita
Coelo sit similis.**

Et Coelum vibrat igneos fcellos
Et virgo vibrat igneos ocellos.
Coelum stellifero coruscat axe,
Pulchris ignibus absidem coronat,
Distinctisque polum serenat astris,
Diffusisque solum, salumquē lustrat,
Et totum radijs serenat orbum:
Coeolis aemula Virgo Margarita,
Quovis sydere pulchrior virago,
Auratis et Atlantidum capillis.
Cnossiāque serenor coronā,
Formosis et amoenior Dianae,
Et comis Veneris, comisque Phoebi.
Seu cum Virgineo cubat grabato,
Seu cum puniceo excubat nitore,
Ceu Pallantias axe purpurato
Vecta, Virginēo resplendet ore.
Virgo fessa laboribus diurnis,
Strato liliolisi, rosique lecto,
Et sparso violis Achantulisiqū,
Et chaltilis hyacinthiis crocisquē.
Lacteisquē ligustrulis decoro;
Ast inter rosulas Achantulosque
Strato verpiculisis, carduisque,
Saevis clavibus, assulisque lecto,
Virgo lacteolos reponit artus.

5

10

15

20

25

[p. 372]

Hac stipata satellitum coronā,
Securas videt ut rosas pudoris,
Securas violasque castitatis,
A nullis violabiles pharetris,
Cedit suaviolo Virago somno.
Sed compuncta verpiculis rosarum
Vix clausos aperit virago ocellos.
Mox Coelo tenuis elevata mentem,
Coelum spectat ocellulis apertis
Et stellantibus astra lustrat astris,
Et surgens jubar aureum per orbum
Spargit sydereo ore Margarita,
Totum lychnide castitatis orbum,
Virtutumque nitore Virgo lustrat.
Et Coelum creat, et creat Virago
Argentum, lapidesque fulgurantes;
Et Coelum rubet, et rubet Virago
Christi sanguine, vel sua pudore:
Et Coelum micat, et micat Virago
Illud lumine, Numine ista Divūm.
Pallet Cynthia, pallet et Virago,
Pulchri Numinis hoc amore forsan.
Sed, Coelum domus est, et arx Tonantis.
Sed; est Margarit area castitatis,
Templum, regia, cella puritatis,
Cujus dulcis Jesus roseta; &
Inter lilia pascitur puerulus.
Cum Coelo pretiosa Margarita,
Et versā vice par olympus illi

30

35

40

45

50

55

Pulchritudine purpurāque certent,
Dic Amphibolicē benigne Lector;
Jam Coelum superare Margaritam.

**Inauris aurea & Margarita fulgens.
Prov. 25.**

Et digitis adamas, & fulva monilia collo,
Lunula fronte micat, pectora torquis obit;
Auri cultus abest. Hanc Nympha appendito baccam.
Jam Coelos Atlas fortis in aure feres.

**Gemmula carbunculi in ornamento
auri. Eccl. 32.**

Qualis gemmula fulgurans in auro,
Fabrē Pyrgoteliis polita scalpro,
Accedit digitos amoris igne,
Et binas sociat faces amantūm.
Talis Margaris annulo Sororum, 5
Et castā Monialium coronā,
Talis fulgurat orbe Virginali,
Virgo circulus ipsus annularis,
Nullo fictilis annulus Magistro.
Cujus si pretium sit aestimandam [sic!] 10
Auro vilius hic nihil videbis.
Isthic Margarin annulus maritat
Coelo pignore Virginum Marito.
Cui dilector hoc fuit Puella,
Primaevos dedit annulos quod illi. 15

[p. 374]

**Lapides excavant aquae, et alluvione pau-
latim terra consumuntur. Iob. 14.**

Non Zephyri pennā, nullo mansuescit ab igne;
Sed guttis Adamas cedere suevit aquae.
Margaris ut malas lachrymā stillante rigavit,
Saxea durities mox liquefacta fuit.
Continuo bibulus paulatim flumine limus,
Et lachrymae tellus alluvione perit. 5
Permansit candor. Quem candida bacca nitorem
Non bibat? aſdiuis quam mare lavit aquis.

**Placerunt ancillis tuis lapides ejus.
Psal. 101.**

Beleide ex conchā cupidos sumpsere Sorores
Virgineae lapides, vis quibus alta fuit.
Haec lachrymae baccas: ignem tulit illa pyropi:
Virtutemque suam quaelibet inde tulit.
Diffusis tandem baccarum gemmea mater 5
Virtutem radijs Margaris; astra petit.
Mutarunt elementa fidem, Beleia bacca
Si lapis est; sursum qualiter ire potest?

Lapides Sancti elevabuntur super terram.
Zach. 9.

Rerum opifex Sanctum lapidem super astra levavit
Margarin, vt Coelo Pergama forte struat?
At, fundone Deus, laquearibus anne locabis
Margarin? Ah nostrae sit rogo porta viae:

[p. 375]

Duodecim portae duodecim Margaritae
sunt. Apoc. 21.

Bissenos numerant baccato cardine postes
Panditur empyrei quâ plaga sacra poli.
Margaris an decimus non tertius esse valebit?
Post te nos facili Margari poste trahe.

M A R G A R I T O P H O R O N
alterius Authoris.

Sancta Margarita à se domitum Margaritum.

Laboriosi carminis arbitri
Apollo, doctâ dic age Tibiâ
Melos, sonoro laeta Musae.
Carmina deproperate plectro.

Dicenda Virgo, credite posteri!
Non virgo, sed vir. Tergora MARGARIS
Lassavit iratis flagellis,
Sanguineo crepitante rivo.

Cubile crebris fluminibus rubet,
Nata virago Purpureo lacu,
Maestumque, Larvae flent nefandae
Tartarei Laris, & minantur.

[p. 376] (= 368, sajtóhibásan)

Formidolosus Gutture Cerberus
Allatrat Umbras: fulminat inferos
In se cruenta Virgo; Reges
Exuperat Stygiac paludis.

Non vsitatae monstra proterviae,
Bello gemiscunt, arma minantia,
Cristas, et immanes hiatus
Illa crymabilis auget orcus.

Severa laetum praelia despicit
Coelum; Deorum ridet amabili
Rector labello: blanda nexit
Huic Elementa favere nodis

Certant. Celebres roboris indicat
Ausus virago, non muliebriter
Pavescit hostem, nec latentes,
Insidas Erebi tremiscit,

Non jam triumphos ferreus Hercules
Ad astra tollat laudibus: vt canem
Orco trifaucem traxit. Acres
Aeacides sileat favente

Mavorte pugnas. Sanguineum ciet
Virago bellum; sauciat icibus

Hostem severis, terga quotquot
Vulneribus rubicunda signat. 35

Sancta Margarita Patriae Margaritum.

Vt numeret gemmas currit Mercator ad Indos,
Et nulli fidas Navita Sulcat aquas.

[p. 377]

Si pretiosa tibi subridet gemma viator,
Hanc tibi Rex Belus, Pannonis ora dabit.
Accipe tam charum quâr raram munus, habebis 5
In gemma hac totas divitias Patriae.

Idem.

Gemma Panomphaeo non tantum nascitur Indo,
Nascitur Vngarico par quoque gemma solo.
Par aio, an melior? nisi ei qua flagrat in Astris,
Par sit in Oceani quae tumulatur aquis.
Vivite Pannoni: vos vivere feci honoros 5
MARGARIS Vngarico nata puella throno.
Spernите jam post hac (quo multum excellitis) aurum,
Sint vestrae sola haec gemmula divitiae.

Sancta Margareta pretium omnis
Margariti.

Indici flammēis rutilant Pyropis
Montium colles. Adamante fulgent,
Explicant conchis rubra Margaritas
Marmorata Ponti.

Gaudet Aegyptus Cereris Sicanae 5
Fructuum donis: Libyaeque Tellus
Falce scindendas segetes gravatis
Praebet aristis.

Balsami jactant Arabes fluorem,
Ferreum laudant Chalybes metallum,
Maibicus spumat saturata pingui
Pocla Lyaeo. 10

[p. 378]

Pannorum tellus superat Sicanos,
Memnonis vincit segetes, Libyssam
Vincit, et furvi rubicunda ponti
Semina vincit. 15

Vincit extremi freta Margariti
Vincit Eoas, Arabesque virgas,
Vincit Indorum sola, MARGARITA
Virgine Gemmâ.

S. Margar. Stellis comptius Margaritum.

Styx praeliant et Aether,
Sed detriumphat Aether,
Stellas tuas, jubarque
Deposit, obtinetque.
Non Concha, non smaragdus 5
Non fulgetrans (sic!) Beryllus,
Et Cecropis maritae

Non praealent Elenchi.
 Omnes praeis Pyropos,
 Superque Margaritas
 Tu MARGARIS coruscas. 10
 O MARGARITA, sole
 Micantior nitente!
 O Lux jubarque Phoebi
 Clarum Serenioris,
 Ardentior Boote
 Et Phosphoro nitente:
 Flagrantior Capellis
 Ardentior Caniclis

[p. 379]

Fulgentiur Gemellis, 20
 Septentrione Stella
 Ornatiō polari.
 Vincis caput Leonis,
 Et cingulum Orionis,
 Vincisque Capri cornum
 Atlantidasque vincis.
 Est nempe major iste
 Splendor tuus, decusque,
 Quam quidquid est in astris,
 Quam quidquid est sub astris, 25
 Quam quidquid est quod Astrum est.

Sancta Margareta Caeli Margaritum.

Regina ad superas festinat MARGARIS Oras.
 Vt solet ad vitreas currere Cervus aquas.
 Non, inquit, tutum est terrenis sistere Gazis,
 Caeli Thesaurus tutior ille mihi est. 5
 Si mea quid valeant gemmarum pondera; si quae
 Gemma ego sum, gemmis me sociare volo.
 Non ibi Latro ferus furtivis imminet ausis,
 Non metuo fraudes fui malesane tuas.
 O si mille irent tales ad sydera gemmae,
 Quām nunc est, Caeli dītior aula foret. 10

**Sancta Margarita Coronatum Mar
garitum.**

Dia coronatur Caeli diademate Virgo
 MARGARIS, hanc gemmam tanta corona decet.

[p. 380] (sajtóhibásan 279.)

Gemma coronatur. si gemmas Astra coronant
 Cedite stellati lucida signa poli.
 Nempe Deus si non esset diadema: Coronam 5
 Ipsa coronaret Gemma puella suam.